

Проектна робота
на уроці німецької мови,
її вплив на розвиток особистості учня

Розвиток системи освіти вимагає впровадження нових методів навчання і виховання дітей. Відбором, теоретичним осмисленням, класифікацією педагогічних інновацій займається нова галузь педагогічного знання - інноваційні педагогічні технології.

Інновації у сфері освіти спрямовані на формування особистості, її здатності до науково-технічної та інноваційної діяльності, на оновлення змісту освітнього процесу.

Кожна педагогічна епоха породила своє покоління технологій. Перше покоління освітніх технологій являло собою традиційні методики; технологіями другого і третього поколінь були модульно-блочні і цільно-блочні системи навчання; до четвертого покоління освітніх технологій відноситься інтегральна технологія.

Нові, сучасні педагогічні технології поділяються на:

1. Технології розвивального навчання.
2. Парацентрична технологія навчання.
3. Особістісно-орієнтовна технологія.
4. **Технологія проектного навчання.**
5. Блочно-модульна технологія.

Для всіх технологій характерні певні спільні ознаки: усвідомленість діяльності вчителя та учнів, ефективність, мобільність, валеологічність, цілісність, відкритість, проектного; самостійна діяльність учнів у навчальному процесі становить 60-90% навчального часу; індивідуалізація.

Комп'ютерні технології не тільки допомагають організувати навчальний процес з використанням ігрових методів, але й отримати більш сильну зворотну зв'язок.

Засоби мультимедіа дозволяють забезпечити найкращу, в порівнянні з іншими технічними засобами навчання, реалізацію принципу наочності, більшою мірою

сприяють зміцненню знань і на практичних заняттях - умінь. Крім того, засобів мультимедіа відводиться завдання забезпечення ефективної підтримки ігрових форм уроку, активного діалогу «учень-комп'ютер».

Аналіз наявного досвіду показує, що умовно систему використання комп'ютера на уроці німецької мови можна розділити на три стадії (етапи).

Перший - комп'ютерна підтримка уроків. Тут комп'ютер використовує тільки вчитель в якості засобу візуалізації матеріалів уроку.

Другий - комп'ютерний супровід уроків. На цьому етапі крім використання вчителем комп'ютера як ефективного засобу надання або ілюстрації матеріалів уроку, комп'ютер може бути використаний учнями як засіб повторення раніше вивченого матеріалу.

Третій - етап використання сучасних комп'ютерних програм у навчанні. Особливістю цього етапу є проведення уроків німецької мови з роботою всіх учнів на комп'ютерах під керівництвом вчителя.

Використання ресурсів і послуг Інтернету значно розширює можливості і вчителя і учня у всіх видах діяльності.

Проектна діяльність також є методом активізації навчально-пізнавальної активності. Цьому сприяє висока самостійність учнів у процесі підготовки проекту. Вчитель, який виступає координатором, лише спрямовуючи діяльність учня, який досліджує обрану тему, збирає найповнішу інформацію про неї, систематизує, отримані дані і представляє їх, використовуючи різні технічні засоби, в тому числі, і сучасні комп'ютерні технології.

Проект - це можливість учня виразити свої особисті ідеї у зручній для їх творчо продуманої форми: виготовлення колажів, афіш, газет, проведення виставок. В процесі проектної роботи відповідальність за навчання лягає на самого учня як індивіда і як члена проектної групи. Основне, що учень, а не вчитель визначає, яку інформацію буде мати проект, в якій формі пройде його презентація.

Навчальне проектування не є принципово новою технологією. **Метод проектів** виник у 20-ті роки минулого століття у США. Спершу його називали "методом проблем" і розвивався він у межах гуманістичного напрямку у філософії та освіті, в

педагогічних поглядах та експериментальній роботі Джона Дьюї. У ньому містилися ідеї побудови навчання на активній основі, через доцільну діяльність учня, у співвідношенні з його особистим інтересом саме в цих знаннях.

Надзвичайно важливо було показати дитині її особисту зацікавленість у здобутті цих знань, де і яким чином вони можуть їй знадобитись у житті.

Проблема мусить бути з реального життя, знайома і значуща для дитини, для її розв'язання дитині необхідно здобути знання або ті, що їй належить здобути.

Робота над проектом включає усвідомлення учнем мети, формування задуму, розробку організаційного плану, роботу за планом, підбиття підсумків.

Сьогодні ідея методів проектів зазнала достатньої еволюції. Народившись з ідеї вільного виховання, у наш час проектування стає інтегрованим компонентом цілком розробленої і структурованої системи освіти.

Навчальне проектування орієнтоване перш за все на самостійну діяльність учнів - індивідуальну, парну або групову, яку учні виконують упродовж визначеного відрізка часу. Технологія проектування передбачає розв'язання учнем або групою учнів якої-небудь проблеми, яка передбачає з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з другого інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості.

Результати виконання проектів повинні бути "відчутні", якщо це теоретична проблема, то конкретне її рішення, якщо практична - конкретний результат, готовий до впровадження. Проектна технологія передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів.

Таким чином, **суть проектної технології** - стимулювати інтерес учнів до певних проблем, що передбачають володіння визначеною сумою знань, та через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї або цілої низки проблем, показати практичне застосування наданих знань. Від теорії до практики, гармонійно поєднуючи академічні знання з прагматичними, дотримуючи відповідний їх баланс на кожному етапі навчання.

Метою навчального проектування є створення педагогом таких умов під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності учня.

Під час використання технології вирішується ціла низка різнорівневих дидактичних, виховних і розвивальних завдань: розвиваються пізнавальні навички учнів, формується вміння самостійно конструювати свої знання, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, активно розвивається критичне мислення, сфера комунікації тощо.

Основні завдання:

1. Не лише передати учням суму тих чи інших знань, а навчити здобувати ці знання самостійно, вміти застосовувати їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань.

2. Сприяти учневі у здобутті комунікативних навичок, тобто здатності працювати у різноманітних групах, виконуючи всілякі соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника, тощо).

3. Розширити коло спілкування дітей, знайомство з іншими культурами, різними точками зору на одну проблем.

4. Прищепити учням уміння користуватися дослідницькими прийомами: збирати необхідну інформацію, вміти її аналізувати, з різних точок зору, висувати різні гіпотези, уміти робити висновки.

Існують **основні принципи проектної роботи**:

1. Варіативність.

Варіативність діяльності на уроці передбачає індивідуальну, парну чи групову форму роботи. Необхідні різні варіанти тем і типів вправ.

2. Вирішення проблем.

Процес вивчення іноземної мови відбувається більш ефективно, коли ми використовуємо іноземну мову для вирішення проблем. Проблеми заставляють дітей думати, а думаючи, вони навчаються.

3. Когнітивний підхід до граматики.

Не всі учні легко засвоюють правила і структури. Під час роботи над проектом в учнів пропадає страх перед граматиною, і вони краще засвоюють її логічну систему.

4. Навчання з захопленням.

Учні багато засвоюють, якщо їм подобається процес навчання. Отримання задоволення - це одна з головних умов ефективності навчання.

5. Особистісний фактор.

Під час роботи над проектом учням надається можливість думати і говорити про себе, своє життя, інтереси, захоплення і так далі.

6. Адаптація завдань.

Не можна пропонувати учню завдання, яке він не може виконати. Завдання повинні відповідати рівню, на якому знаходиться учень.

Основні вимоги, які висуває проектна технологія до її організації:

- 1) наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання), що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку для її розв'язання;
- 2) практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів (наприклад спільний випуск газети, альманаху з репортажами з місця події);
- 3) самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів;
- 4) структурування змістовної частини проекту (з указуванням поетапних результатів);
- 5) використання дослідницьких методів; визначення проблеми досліджуваних завдань, що впливають з неї, висунення гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, коректування, висновки.

Можуть бути різні підстави для вибору тематики проекту. Її може бути сформульовано фахівцями, запропоновано вчителями з урахуванням навчальної ситуації зі свого предмета, інтересів і здібностей учнів. Тематику проекту можуть запропонувати і самі учні. Результати проектів повинні бути матеріальними, тобто відповідно оформленими - відеофільм, альбом, комп'ютерна газета, альманах тощо. Існує **кілька типів проектів**:

- За видом діяльності розрізняють дослідницькі, пошукові, творчі, рольові, інформаційні.

- За характером контактів проекти поділяються на внутрішні, регіональні, міжнародні.

- За кількістю учасників проекти поділяються на особисті, парні та групові.

- За тривалістю проведення проекти розрізняють короткодійчі (розробляються протягом кількох уроків), середньої тривалості (від тижня до місяця), довготривалі (кілька місяців).

Дослідницькі проекти - потребують добре обміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета, дослідження для всіх учасників, соціальної значущості, продуманості методів, у тому числі експериментальних методів обробки результатів. Вони повністю підпорядковані логіці дослідження і мають відповідну структуру: визначення теми дослідження, аргументації її актуальності, визначення предмета її об'єкта, завдань і методів, визначення методології дослідження, висування гіпотез розв'язання проблеми і накреслення шляхів її розв'язання.

Творчі проекти - не мають детально опрацьованої спільної діяльності учнів, вона розвивається, підпорядковуючись кінцевому результату, прийнятій групою логіці спільної діяльності, інтересам учасників проекту.

Вони заздалегідь домовляються про заплановані результати і форму їх представлення - рукописний журнал, колективний колаж, відеофільм, вечір, свято тощо. І тоді потрібні сценарії, програми свят, макети журналів, альбоми, газети.

Ігрові проекти - учасники беруть собі визначені ролі, обумовлені характером і змістом проекту. Це можуть бути як літературні персонажі, так і реально існуючі особистості, імітуються їх соціальні і ділові стосунки, які ускладнюються вигаданими учасниками, ситуаціями. Ступінь творчості учнів дуже високий, але домінуючим видом діяльності все-таки є гра.

Інформаційні проекти - спрямовані на збирання інформації про який-небудь об'єкт, явище, на ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз і узагальнення фактів. Такі проекти потребують добре продуманої структури,

можливості систематичної корекції у ході роботи над проектом. Структуру такого проекту можна позначити таким чином: мета проекту, його актуальність, методи отримання (літературні джерела, засоби масової інформації, бази даних, у тому числі й електронні, інтерв'ю, анкетування тощо) та обробки інформації (її аналіз, узагальнення зіставлення з відомими фактами, аргументовані висновки) результат (стаття, реферат, доповідь, відеофільм); презентація (публікація; у т. ч. в електронній мережі, обговорення тем конференції). Такі проекти можуть бути органічною частиною дослідницьких проектів їхнім модулям.

Практично-орієнтовані проекти - результат діяльності учасників чітко визначено з самого початку, він орієнтований на соціальні інтереси учасників (документ, програма, проект закону, словник). Проект потребує складання сценарію всієї діяльності його учасників з визначенням функції кожного з них . Особливо важливим є хороша організація координаційної роботи у вигляді поетапних обговорень та презентація одержаних результатів і можливих засобів їх упровадження у практику. Науковці визначають **кілька етапів у роботі над проектом**.

№	Етапи діяльності	Зміст діяльності
1.	Підготовка. Визначення теми і мети проекту.	Учні: обговорення, пошук інформації. Вчитель: заява роздуму, мотивація, допомога у постановці.
2.	Планування: а) визначення джерел, засобів, методів аналізу інформації, засобів представлення результатів; б) установлення критеріїв оцінки результату і процесу.	Учні: формують завдання і виробляють план дій. Вчитель: спостерігає, непрямо керує.
3.	Збір інформації (спостереження, робота з літературою, анкетування, експеримент)	Учні: збирають інформацію. Вчитель: коректує, спостерігає, радить.
4.	Аналіз. Аналіз інформації, формування висновків.	Учні: аналізують інформацію. Вчитель: коректує, спостерігає, радить.

5.	Подання і оцінка результатів (усний, письмовий звіт та оцінка результатів і процесу дослідження завчасно встановленими критеріями)	Вчитель і учні беруть участь у колективному обговоренні. Оцінюють зусилля, використанні можливості, творчий підхід.
----	--	---

Схема оформлення проекту

I етап

Вибір напрямку і формування назви проекту: включає узагальнену назву проблеми, коло питань; визначення загального напрямку або пріоритетних напрямів, оформлених у підпроекти.

Визначають напрям і формують назву проекту всі члени колективу спільно, включаючи педагогів та учнів.

II етап

Написання проекту:

1. Актуальність, необхідність, значущість обраного напрямку (чому саме цей).
2. Мета і завдання проекту.
3. Визначення етапів реалізації проекту:
 - а) визначаються терміни початку і закінчення проекту;
 - б) закінчення проекту визначається етапністю реалізації проекту;
 - в) зазначаються часові інтервали кожного етапу.
4. Механізм реалізації проекту. Пояснення - Як? Яким чином? За допомогою яких засобів? Плани апробації конкретних справ, акцій, заходів.
5. Обов'язки та відповідальність учасників реалізації проекту:
 - хто відповідає за проект ?
 - хто і за що відповідає всередині проекту?
 - хто допомагає в реалізації проекту?
6. Очікувані результати.
7. Оцінка і самооцінка проекту.

Коли та з якою періодичністю будуть оцінювати виконання проекту (один, два, три, чотири рази на рік), хто візьме участь в оцінюванні: самі учасники, експерти, управлінські структури, форми контролю (самоконтролю) й оцінки (самооцінки),

в якій формі буде подано інформацію про хід проекту (звіт , конкретні матеріали, сценарії, розробки, нові проекти тощо)?

8. Бюджет, ресурсне забезпечення (приблизний бюджет, ураховуючи усі види витрат, необхідних для успішної реалізації проекту).

Вміння користуватися проектною технологією є показником високої кваліфікації педагога, його інноваційного мислення, орієнтації на особистісний і професійний розвиток дитини у процесі навчання. **Функції вчителя:**

- допомагає учням у пошуку джерел, необхідних їм у роботі над проектом;
- координує весь процес роботи над проектом;
- підтримує і заохочує учнів;
- підтримує неперервний рух учнів у роботі над проектом. Треба вміти допомагати учневі, не виконуючи роботи за нього.

Вчитель повинен не лише добре знати свій навчальний предмет, а й бути компетентним в інших галузях науки, бачити точки їх зіткнення. Педагог повинен добре знати своїх учнів, їхні можливості, інтереси, бажання. Психологічна грамотність і компетентність учителя вкрай важливі для організації проектної діяльності учнів.

Педагог повинен бути комунікабельним, особливо під час організації міжрегіональних проектів, толерантним.

Особливу роль відіграють креативні здібності вчителя, його творчий потенціал, досвід творчої діяльності. Самооцінність особистості важлива у цій технології як ні в жодній іншій. Мистецтво акторської майстерності, володіння педагогічною психологією тут мають особливе значення .

А зараз звернемось до методу проектів у викладанні (навчанні) іноземних мов. Учитель іноземної мови навчає дітей способом мовленнєвої діяльності, ось чому ми говоримо про комунікативну компетенцію як одну з основних цілей навчання ІМ, приймаючи до уваги те, що комунікативна компетенція може бути сформована лише на основі лінгвістичної компетенції певного рівня.

Основною ідеєю такого підходу вчителя ІМ є те, що треба перенести акцент з різних видів вправ на активну мислячу діяльність учнів, яка потребує для свого

оформлення володіння певними мовними засобами. Ось чому ми звернулись до методу проектів на етапі творчого застосування мовного матеріалу. Тільки метод проектів може дозволити вирішити цю дидактичну задачу і відповідно перетворити уроки ІМ в дискусійний, пошуковий клуб, де вирішуються дійсно цікаві, практично значущі і доступні учням проблеми, приймаючи до уваги особливості культури країни, і по можливості на основі міжкультурної взаємодії. Як вже зазначалось, в основі проекту лежить якась проблема. Щоб її вирішити, учні повинні не тільки знати мову, а й володіти великим об'ємом різноманітних предметних знань, необхідних і достатніх для вирішення даної проблеми. Крім того школярі повинні володіти певними інтелектуальними, творчими і комунікативними вміннями. До перших можна віднести вміння працювати з інформацією, з текстом (виділяти основну думку, вести пошук необхідної інформації, робити узагальнення, висновки з іншомовного тексту), аналізувати інформацію, вміння працювати з різноманітним довідковим матеріалом. До творчих умінь психологи відносять перш за все вміння генерувати ідеї, для чого потрібні знання в різних областях; вміння знаходити не одне рішення, а кілька варіантів; вміння прогнозувати наслідки того чи іншого рішення. Для грамотного використання методу проектів потрібна значна підготовка, яка здійснюється, безперечно, в цілісній системі навчання в школі; причому зовсім не обов'язково, щоб вона передувала роботі учнів над проектом. Така підготовча робота повинна вестись постійно, систематично і паралельно з роботою над проектами.

Головною метою проекту є формування таких ключових компетенцій як «вміння вчитися», загальнокультурної та соціальної.

Розвиток компетенції «вміння вчитися» передбачає формування в учня здатності самостійно:

- визначити мету діяльності або сприймати ту, що поставлена вчителем;
- виявляти зацікавленість до навчання, докладати вольових зусиль для досягнення позитивного результату пізнавальної діяльності;
- раціонально організовувати свою навчальну працю;

- знаходити потрібну інформацію, добирати доцільні способи для розв'язання завдання;
- усвідомлювати свою діяльність і прагнути її вдосконалити;
- мати уміння і навички самоконтролю.

Розвиток даної компетенції має комплексний характер і передбачає, зокрема, формування лексичної, граматичної, фонетичної, мовної, соціокультурної компетенцій.

Здатність продуктивно співпрацювати з різними партнерами в групі та в команді, виконувати різні ролі й функції в колективі, проявляти ініціативу, спільно визначати цілі діяльності, планувати, розробляти й реалізовувати проекти індивідуальних і колективних дій, брати на себе відповідальність за прийняті рішення та їх виконання передбачає формування соціальної компетенції

Одним із шляхів формування загальнокультурної компетенції є користування іноземною мовою; доцільне застосування мовленнєвих навичок та норм відповідної мовної культури, символіки в процесі комунікації.

Як відомо, основною проблемою вивчення німецької мови є те, що поза класом учні практично не мають можливості спілкуватися мовою. Використання проектної методики в процесі навчання дозволяє в більшій мірі застосовувати мовні знання та мовленнєві навички.

Виконання завдань проекту виходить за межі уроку та вимагає багато часу, але при цьому можна вирішити цілий ряд важливих завдань. А саме:

- учні отримають можливість здійснювати творчу роботу в межах даної теми, самостійно здобувати необхідну інформацію не тільки з підручників, а й з інших джерел;
- учні в проекті взаємодіють одне з одним та з учителем. Вчитель виступає при цьому не лише контролером, але й консультантом;
- посилюється індивідуальна та колективна відповідальність учнів за конкретну роботу в межах проекту;
- у проекті враховуються інтереси та індивідуальні здібності учнів.

Елемент творчості робить проектну роботу дуже індивідуальною. Працюючи над проектом учні проводять невеличку дослідницьку роботу: шукають інформацію в книгах, спілкуються з іншими людьми, знаходять ілюстрації, фотографують.

Учні різного рівня мовленнєвого розвитку можуть зробити свій власний проект оригінально та неповторно, відповідно рівню своїх знань, можливостей. Готуючи розповідь про своє оточення, учні відкривають значення німецької мови як міжнародної. Колись, у майбутньому, їм прийдеться, можливо, розповісти іноземцю про себе, свої інтереси. Зосереджуючи свою увагу на темі, що вивчається німецькою мовою, учні мають можливість ознайомитися з особливостями культур німецькомовних країн, і таким чином збагатити власне розуміння інших культур.

Проектна робота може бути виконана в класі або вдома. Ключ до успіху проектної роботи - це добра організація і підготовка. Учні навчаються працювати самостійно і самостійно планувати свій проект.

Метод проектів - суть розвиваючого, особистісно орієнтованого характеру навчання. Певна річ, найбільш повно він може використовуватись на будь - якому ступені навчання, в тому числі і в початковій школі при будь-якій моделі навчання. Вся справа у виборі проблеми, яка вимагає певних мовних засобів для її розробки та рішення.

В курсі ІМ метод проектів може використовуватись в рамках програмного матеріалу практично з будь-якої теми, так як відбір тематики проводиться з обліком практичної значущості для школяра (людина і її оточення). Головне - це сформулювати проблему, над якою учні будуть працювати в процесі роботи над темою програми.

Тепер розглянемо приклади роботи над деякими проектами на уроці німецької мови.

Проект до теми "Подорож". Ситуація: німецькі школярі запросили наших дітей приїхати до них на святкування Різдва і попросили обговорити, яким видом транспорту вони будуть добиратися і яку культурну програму їм би хотілося мати

в Берліні, бажано з висновками, так як дітей потрібно зустріти і наперед, замовити екскурсії. Деякі діти з України можуть розміститись в сім'ях німецьких школярів, але дехто буде проживати в готелі, про це також потрібно подумати. Тип проекту визначається як практико-орієнтований. Однак він, як і будь-який інший проект, передбачає використання дослідницьких методів. Тут може знадобитись інформація історичного, географічного плану. Це покаже розвиток проблеми сюжету.

Працюючи над *проектом „Моя Батьківщина”*, перед учнями ставиться мета: розповісти про свою Батьківщину, намагаючись дати відповідь на запитання "Warum liebe ich meine Heimat?".

Учні діляться на три групи, кожна з них виконує своє завдання.

1 група працює над газетою "Von allen Ecken und Enden". Учні збирають фотографії з різних українських міст, місцевостей, роблять до них підписи і роз'яснення. Один з учнів на основі робіт учасників складає розповідь-узагальнення про українські міста.

2 група представляє матеріал з теми "Berühmte Menschen der Ukraine". Діти у формі короткої розповіді повідомляють про видатних людей нашої країни, використовуючи ілюстрації і портрети.

3 група займається підтемою "Meine kleine Heimat ist meine Heimatstadt". Учні готують альбом, в якому зібрані фотографії та малюнки з краєвидами міста, цікаві розповіді про відомих місцян.

Під час роботи над *проектом "Das Schulsystem in der Ukraine"* перед дітьми була поставлена мета: розповісти про систему освіти в Україні та порівняти її з освітою в Німеччині, повідомити про типи шкіл, показати свою школу, як одну з типових українських шкіл, виражаючи своє ставлення до неї, відобразити життя учнів як під час уроків, так і поза школою.

Учні діляться на групи. Після спільного обговорення теми і мети кожна група визначила свої завдання. Вирішили, що можна

- підготувати реферат про систему освіти і типи шкіл в Україні і в Німеччині;
- зробити виставку "Шкільне життя", де розповісти про життя школярів,

- виготовити фотоальбом "Моя школа", в якому повідомити про історію школи, найкращих учнів;
- випустити газету "Наші вчителі".

Такі проекти можна організовувати з будь-якої теми, головне щоб була проблема.

Підсумовуючи вищесказане, слід відмітити, що метод проектів є надзвичайно демократичним видом педагогіки співпраці, довіри і особистої орієнтації. Цей метод сприяє розвитку творчої обдарованості. Принципи цієї технології забезпечують добровільність участі, проблематики обговорення, участі в різних акціях, заходах, справах; свободу спілкування на принципах прагнення до взаєморозуміння, до взаємостерпимості, конструктивності; повагу до поглядів, ідей, підходів і діяльності учасників; надання можливостей для здійснення дитиною вільного і усвідомленого вибору ідей, норм, цінностей, моделей поведінки, рішень, тощо; забезпечує партнерство, рівноправну співпрацю дітей і дорослих.

Ніхто не стверджує, що проектна робота допоможе вирішенню всіх проблем у вивченні іноземної мови, але це ефективний засіб від одноманітності, нудьги. Він сприяє розвитку творчої особистості учня, розширенню мовних знань. Це реальна можливість використати знання, отримані на других уроках засобами іноземної мови.